

MINDENKI MÁSKÉPP CSINÁLJA – a klasszikus jazz stílusjegyei • Korb Attila

Attila, a Bohémekhez egykor 13 évesen kerülő harsonás, kornettes, zongorista, énekes a magyar jazzpaletta egyik legtehetségesebb figurája. Segítségével érthetőbbé válik a klasszikus jazz és más füllel hallgat majd zenét az olvasó.

Dr. Jazz

 Jelly Roll Morton (született Ferdinand Joseph LaMothe, 1890. október 20., New Orleans-1941. július 10., Los Angeles) elsősorban zongoristaként illetve zeneszerzőként vált ismerté a XX. század elején. Nem volt könnyű természetű ember – többek között azt állította, hogy ő találta fel a jazzt. Természetesen vannak tények, amiket nem tudunk elvenni tőle, mint például, hogy 1915-ben saját szerzeménye a [Jelly Roll Blues](#) lett az első kottában kiadott jazzdarab, vagy, hogy számos olyan jazzszámot írt, amit a mai napig is játszanak, ismernek (legalábbis a jazz-zenészek). Például King Porter Stomp című szerzeményét (amit többek között 1924-ben [Joe King Oliver](#)rel duettben is lemezre játszott) [Fletcher Henderson](#) és [Benny Goodman](#) is repertoárra tűzte és slágert is csináltak belőle.

Mortont a jazz első hangszerelőjeként is jegyzik. A hangszerelés fogalma Mortonnál szervesen kapcsolódik zongorajátékához, illetve zeneszerzői munkájához. Zongora szólófelvételein hallható, hogy egy teljes zenekar szól a két keze alatt – mintha mindig zenekari hangzásban gondolkodna. Erre jó példa összehasonlítani a Jelly Roll Morton's Jazz Band név alatt felvett [London Blues](#)t (1923) a zongoraszólóként felvett [változattal](#) (1924). Bizony nem légies, könnyed játékmód ez, igen csak vastagon szól a keze alatt a hangszer. Stílusára jellemző a sok break (kiállás) használata, illetve a zene lüktetésében újdonságként behozott „Spanish tinge” (latinós lüktetés), amikor az ütem közepe (a 3. ütés) meg van előlegezve. [The Crave](#) című szerzeménye (gyakorlatilag egy tangó) ezt a ritmusvilágot tükrözi.

Szerzeményeivel együtt hangszerelései is etalonná váltak. A mai napig, ha valaki Morton-számot játszik, szinte biztos, hogy az eredeti formában, eredeti hangszerelésben teszi azt (érdekes, hogy ez a jelenség később a jazzkorszak kiteljesedésével teljesen eltűnik, illetve az ellenkezőjére fordul – a zeneszerzővel szemben a jazz-zenész, az előadó lesz a fontosabb).

Felvételei közül kiemelkedően fontosak a Jelly Roll Morton & His Red Hot Peppers néven 1926-28 között felvett trackek. Ezekben a felvétel session-ökön olyan New Orleans-i zenészekkel dolgozott együtt, mint Kid Ory (harsona), Omer Simeon (klarinét), George Mitchell (trombita), Johnny St. Cyr (bendzsó), Barney Bigard (klarinét), Johnny Dodds (klarinét), Baby Dodds (dob), Andrew Hilaire (dob). Ugye az itt felsorolt nevek közül több név is ismerős Louis Armstrong zenekaraiból... A Red Hot Peppers Morton első projektjei közé tartozott, a Victor lemeztársasággal (az egyik legkomolyabb kiadóval) szerződtek. A Victor nem bízta a véletlenre a sikert – a csapat előre készült, próbáltak a felvételek előtt.

Hogy egy picit közelebbi betekintést kaphassunk Morton zenéjébe, vizsgáljuk meg tüzetesen egyik szerzeményét-hangszerelését. A [Doctor Jazz](#) tökéletes példa arra, hogy hogyan hangszereljük meg változatosan egy egyszerű 32 ütemes („song” formában íródott) dalt. Természetesen ebben az esetben (úgy, mint általában minden Morton-számnál) egyszemélyben zeneszerzőről és hangszerelőről is beszélünk. Ha elsőre meghallgatjuk az 1926-os (Jelly Roll Morton & His Red Hot Peppers) felvételt, rengeteg előre beállított kiállást (break), pontosan megtervezett kezdést, zárást hallunk. Most a hallott színes hangélményhez kapcsoljuk hozzá azt a tényt, hogy gyakorlatilag az egész tracken keresztül egy 32 ütemes periódust hallunk ismétlődni – egészen pontosan ötször!

A bevezető rögtön kiállással kezdődik (klarinét), ami nagyon jellemző Mortonnra. Ez esetben a 32 ütemes periódusunk utolsó 8 üteme szolgál bevezetőként (2+2 klarinét break, majd 4 kollektív tutti). Morton egyébként sokszor egyéni bevezetőket használ, ami külön-külön lett kitalálva az adott számhoz – pl. ilyen a [Milenberg Jovy](#) vagy a [Grandpa's Spells](#) bevezetője. De vannak sokkal érdekesebb trükkösebb megoldásai

is, hallgassuk csak a [Georgia Swing](#), a [Kansas City Stomp](#), vagy a [Chant](#) elejét.

A bevezető után a téma bemutatása következik (ez az első teljes 32 ütem), a három fúvós a jó öreg bevált New Orleans-i kollektív improvizációval oldja meg ezt. A trombita viszi a dallamot, a klarinét öblöget (hangzatokat bont), a harsona basszuszserű motívumokat játszik, illetve ellenpontozza a dallamot.

A második periódusban (második 32 ütem) hallhatjuk a legendás tartott-hangos klarinét szólót – Omer Simeon játszik. A szóló kifejezés a jazzben szinte mindig improvizációt jelent – itt másról van szó. Ez egy beállított, előre elpróbált szóló! Több története is van ennek a hosszúhangos klarinét szólónak. Egyik szerint egyszer egy koncerten leblokkolhatott a klarinétos és nem jutott eszébe más hang tehát ezt az egyet tartotta – Mortonnak tetszett a dolog és ezen túl minden koncerten így akarta hallani. A másik lehetőség, hogy az ötlet magáé Mortoné volt, és ez is része volt az általa megálmodott hangszerelésnek – mivel így a klarinét hosszú hangjai alatt mindenki tisztán hallhatta briliáns zongorajátékát. Így vagy úgy tisztán hallható, hogy a dobos (Andrew Hilaire) pontosan tudta, hogy mikor ér véget a két hosszú hang – mivel azt jelezte is egy-egy cintányérütéssel. A szóló utolsó 8 üteme ugyan azzal a két kiállással van megoldva (bár itt a gitár bent marad), mint a szám bevezetője.

A harmadik körben (kör: magyar zenészleng a periódusra) magát Jelly Rollt hallhatjuk énekelni. Ennek a periódusnak az az érdekessége, hogy a három fúvós egyfajta válaszlatba kezd az énekkel. Nem újdonság (akkor sem volt az) az ének alatti fúvós kiegészítés, viszont az, hogy így

egyszerre mindhárman forte dinamikával (hangosan) rázendítenek az ének dallamszűneiténél illetve tartott hangjainál, nem evidens dolog – itt is előre megbeszélés, vezetői felsőbb utasítás van a háttérben ☺. Az ének utolsó 8 üteménél szintén megvan a „szokásos” két break. Mindezzel együtt a Dr. Jazz első három köre nincs agyonhangszerelve. A break-eket, az ének alatti fúvos kiegészítéseket – néhány szóbeli instrukcióval el lehet intézni a zenekar felé. Az ilyen féle hangszereléseket „head arrangement”-nek hívjuk (mi, magyarok leginkább csak „head aranzs”-nak), mivel mindenféle leírás nélkül „fejből” működnek.

Ami a negyedik körben történik, inkább mondható sűrűbbnek. A klarinét kezd a dallammal, majd a ritmusszekció kiállásával egy trombita-harsona duó kerül előtérbe – ez mindössze 2+2 ütem alatt zajlik le. Majd mindezt megismétlik természetesen más végződéssel. Itt mindkét rezesnek kottát kellett olvasnia, vagy legalább is hangról hangra kellett a szerző utasításait követni és megje-

gyezni. 2+2 ütem végén egy-egy cintányértést hallunk – ezek egyfajta formai tagolást adnak a zenének, mintha azt éreznénk, hogy ez a 8 ütem most valami „egész” volt – miközben az csak a nagy formánknak (32 ütem) az 1/4-e. Ezután a kis „jelenet” után levezetésként 8 ütem zongoraszólo következik; és már el is érkeztünk a negyedik periódusunk feléhez (ugye $8+8=16$). A félperiódusnál újra felpörögnek az események, 2 ütemenként változik a textúra (mint a kör elején). Ismét a klarinét kezd, de 2 ütem után hirtelen átadja a helyét a gitárnak (a ritmusszekció itt is kiáll). Ez a 2+2 ütemes klarinét-gitár történésszintén meg van ismételve – természetesen a harmóniak a periódus szerint változnak. A periódus utolsó 8 ütemében pedig gyakorlatilag ugyanaz történik, mint a szám bevezetőjében (vagy a klarinét-szólo, illetve az ének utolsó 8 ütemében), csupán annyi a különbség, hogy a két break fel van osztva a trombita és a harsona között. 2 ütem trombita kiállítás, 2 ütem harsona kiállítás és 4 ütem kollektív tutti tehát a periódusunk utolsó 8 üteme.

Ez után az ötödik periódus 16 ütem kollektív tuttival kezd, majd a félperiódustól ugyanaz történik, mint ami a negyedik periódusunk felénél történt, csupán más szereplőkkel. A 2+2-es klarinét-gitár válaszolatást tutti-klarinét válaszolatás helyettesíti, illetve az utolsó 8 ütem kiállásai zongoraszólok (ugye itt trombita-harsona volt az előbbieken). A zárásnál, mint nagyon sok Morton-számnál, itt is plusz 2 ütemet hozzátoldanak az adott

32 ütemhez – ez afféle korabeli standard végződés.

Ahogy látjuk, a Dr. Jazz egész hangszerelése főleg a már említett „head aranzs”-okból áll össze, kivételt képez az a bizonyos trombita-harsona duó kiállítás a negyedik kör elején. Ez a kis rész egy másik hangszerelési irányba mutat – ez pedig a vertikális irányú „együtt szólás”. Magyarul mindenki ugyanabban a ritmusban játszik, csak más-más hangon – kiadva így az adott harmóniát. Ez a dallam vastagabb megszólalását eredményezi – például ilyen a [Sidewalk Blues](#) klarinét triója is. A Dr. Jazz hangszerelése, bár kevés szer használja ezt az eszközt, mégis maximálisan változatos, színes – és most már tudjuk, hogy nem is olyan bonyolult.

Új rendszerű Bohém VIP-tagság 2012 őszétől!

Az eddigi Bohém VIP-tagság Bohém Prémium VIP-tagság névre hallgat (változatlan feltételek mellett), s a „sima” VIP-tagság elsősorban azoknak kínál tagsági csomagot (a Prémium VIP-tagságnál olcsóbban), akik nem, vagy ritkán járnak Bohém-koncertre. Alább összefoglaljuk a kétféle VIP-tagsági csomag tartalmát. Részletes info: www.bohem.hu

Szolgáltatás	Prémium VIP-csomag	VIP-csomag
névreszülő VIP-kártya, egyedi tagsági számmal	igen	–
névreszülő EDC (Euro Discount Club) Bohém-kártya, egyedi tagsági számmal	igen	igen
exkluzív Bohém JazzMagazin, kéthavonta	igen	igen
ingyenes belépés az ÖSSZES Bohém-koncertre	igen	–
kedvezményes belépés több ember részére a kiemelt Bohém-koncerteken (a Bohém Fesztiválra 50%)	igen	igen
1 db ajándék Bohém-CD (a VIP-tag választja)	igen	igen
1 db ajándék Bohém DVD (a VIP-tag választja)	igen	–
1 db ajándék Bohém-póló (a VIP-tag választja)	igen	–
1 üveg ajándék Bohém-bor	igen	–
50% kedvezmény a Bohém Összesből	igen	–
20% kedvezmény a Bohém Webáruház összes Bohém-kiadványára	igen	–
15% kedvezmény a Bohém Webáruház összes termékére	igen	igen
Bohém-koncert 50% kedvezménnyel a VIP-tag házi magánkoncertjén	igen	igen
számos exkluzív ajándék, kedvezmény és meglepetés	igen	igen
VIP-csomagok értéke (maximális kihasználás esetén):	300.000 Ft	200.000 Ft
VIP-csomag ára:	48.750 Ft	24.900 Ft

További információ, megrendelés: 0620/336-4620 (Bohém Ügyfélszolgálat)